Spirit of Bosnia / Duh Bosne
An International, Interdisciplinary, Bilingual, Online Journal
Međunarodni, interdisciplinarni, dvojezični, online časopis

Pismo Dobricu Ćosiću

Gajo Sekulić

Na okruglom stolu u Beogradu, o temi „Jugoslavija u II svjetskom ratu 1941. godine“, održanom 2. i 3. jula ove godine, javio sam se za riječ poslije Vašeg izlaganja. Tražio sam odgovor na jednu Vašu tezu. Dijalog je tek bio počeo i zbog vremenskog tjesnaca javno smo se sporazumjeli da dijalog nastavimo putem pisama. Kako je u međuvremenu „Borba“ od 9.jula objavila tekst pod naslovom „Raspad dve ideološke iluzije“, i to „kao kompilaciju neautorizovanog izlaganja, replika i odgovora Dobrice Ćosića“ na pomenutom okruglom stolu, uzimam slobodu da ovim putem OTVORENOG PISMA upućenog Vama, uz sve poštovanje, najprije ponovim šta sam rekao tada u Beogradu, da objasnim motive i svrhu pitanja, ali i da djelimično komentarišem tekst objavljen u „Borbi“, pretpostavljam s Vašim dopuštenjem.

U Beogradu, 3. jula rekao sam sljedeće (prema napisanoj kratkoj diskusiji koju citiram):
„1. Veliki pisci imaju pravo, čak i dužnost, da budu skeptici i pesimisti. Ali, onog trenutka,
kad skepticizam i pesimizam velikih pisaca u koje svakako spada gospodin Dobrica Ćosić, postane javna stvar, jer se izražava i drugačije, ne samo knjigom, već govorom, esejom, intervjuom itd., onda on postaje javna stvar od političkog značaja.
2. Teza da je „raspadom Jugoslavije historijska svijest srpskog naroda nepovratno poražena“
zahtijeva komentar ovih pitanja: Da li se raspad Jugoslavije smatra gotovom stvari i da li se pod „historijskom sviješću srpskog naroda“ podrazumijeva i demokratska javnost Srbije, kojoj je i gospodin Dobrica Ćosić više od dvije decenije dao veliki doprinos, odnosno da li tu spadaju i građani Srbije i Srbi – građani koji žive u drugim republikama, koji polaze od načela da je osnova demokratije suvereni građanin, a ne nacija?

Ako se raspad Jugoslavije uzima kao gotova činjenica, i ako se „historijska svijest srpskog naroda“ misli uže nego što sam opisao, onda slijedi pitanje: Šta je konsekvenca teze o raspadu Jugoslavije kao gotovoj činjenici u pogledu pretpostavke o dvije varijante „raspada“ Jugoslavije? Prva, strašna varijanta raspada kroz građanski rat, a za mene kroz vjerski i međuetnički rat, koji će najteže pogoditi moju BiH (u kojoj živim gotovo četrdeset godina) ili će se eventualno „rasturanje“ Jugoslavije odvijati kroz dugoročnu, mirnu i stabilnu proceduru.

Ako se čovjek opredijeli za prvu varijantu, što gospodin Dobrica Ćosić nije mislio, onda se raspad Jugoslavije odvija i može odvijati samo kroz jednostrane projekte stvaranja suverenih nacionalnih država – koji nisu mogući ovom brzinom i na pretpostavkama ovih sadašnjih ludih vremena osim kroz krv, kroz žrtvovanje života građana kao talaca ili podanika svojih očeva nacija“.

Osnovni motiv postavljanja ovih pitanja, a naročito najvažnijeg, sastoji se u neuvjerljivosti tekućih argumenata o raspadanju Jugoslavije kao gotovoj činjenici i neprihvatanju bilo kakvih nasilnih formi mijenjanja unutrašnjih i spoljnjih granica Jugoslavije. Pod nasilnim formama podrazumijevam ne samo posvuda najavljene nove ratne igre, već i uske i jednostrane navodno potpuno demokratske procedure uspostavljanja novih granica Jugoslavije sa susjedima, odnosno isto tako jednostrane, uske i samo na nivou republika i pokrajina – uz sav njihov legalitet i legitimitet – bez ikakve savezne procedure uspostavljene suverene nacionalne države.

To je sve moguće, ali pod uslovom pristajanja na mnogo širi krug učesnika i mnogo šire forme dogovora o budućnosti Jugoslavije. Konačno, bio bi red da se bar sasluša građanska demokratska javnost i politički akteri u Jugoslaviji koji raspolažu argumentima – a ne proročanstvima – da je ipak kroz odgovarajuću dugoročnu demokratsku proceduru po prvi put moguća nova demokratska zajednička država, u kojoj bi suvereni građanin kao pojedinac svoju suverenost prenosio u obliku suverenih nadležnosti opštini, regiji, republici, zajedničkoj državi i Evropskoj zajednici. Osnovni uslov je mir i strpljivo sporazumijevanje i usaglašavanje i najsuprotnijih rješenja naše budućnosti.

Osim toga, projekti stvaranja suverenih nacionalnih država, naročito oni koji već najavljuju „podjelu Bosne“ za dugi niz godina bi nas vratili unazad. Pisca takve kreativne snage i uticaja ne mislim ubjeđivati u to da ipak nada postoji da se bez krvi sačuva Jugoslavija, ali sam kao poštovalac njegovog djela prinuđen da upitam: zašto ste se tako brzo zamorili i izgubili dah, i to Vi, koji ste u najtežim vremenima starog poretka bili nadahnuće i nada za mnoge?

Strahovita je snaga argumenata koje iznosite u prilog teze o historijskoj istrošenosti jugoslovenstva i Jugoslavije, koja je sedam decenija bila osnovni državni krov nad glavom svim Srbima, da je „životna koheziona snaga jugoslovenske višenacionalne države nejaka da izdrži svako ozbiljnije iskušenje“, da je „Jugoslavija država koja nije mogla da podnese ni rat ni mir, ni diktaturu ni dezintegracioni proces“, ali da „svako smrknuće smjenjuje svitanje“, te da su se „raspale dvije ideološke utopije: jugoslovenstvo i totalitaristički socijalizam. Hegel nam nudi dijalektičku utjehu: sve što propada – propada s razlogom. A zlo rađa i dobro“ itd. (sve citirano iz „Borbe“ od 9. jula ove godine).

Ne mogu u kratkom pismu ulaziti u tako bitna pitanja, ali bih se usudio postaviti samo još dva pitanja: prvo, Vaša teza da su suvremeni događaji porazili „jugoslovenstvo kao jezgro srpske nacionalne svijesti“ višeslojna je i bio bi potreban vrstan arheolog da iskopa bar najmlađe slojeve. Ne čini li Vam se vjerovatnim da bi to bar u nešto relativnijem pogledu moglo da važi i za druge narode u Jugoslaviji? Ako bi to bilo tačno, onda bi se, drugo, morala relativizovati pretpostavljena teza da je srpska nacionalna svijest prvenstveno ili čak jedina, što vi ne tvrdite, u svom jezgru imala

jugoslovenstvo, a što ja ne poričem, ali usput dodajem da ste otvorili jedan novi problem. Taj problem jeste pretpostavka o poklapanju nacije sa državom, što je više karakteristično za Zapad, a mnogo manje za srednju i istočnu Evropu kao višenacionalne zajednice.

Na osnovu ove nedovoljno promišljene pretpostavke, osnovna poruka Vaše teze o „nesaglednoj poraženosti“ historijske svijesti srpskog naroda „raspadom Jugoslavije“, glasi da je Srbija izgubila svoju državu, i da ima potpuno historijsko pravo da stvara svoju suverenu državu. Vi to sasvim otvoreno ne kažete, ali poetski na kraju teksta u „Borbi“ zaključujete da „nam sviće zora našeg historijskog bivstvovanja u XX vijeku“. Kao i ja, i Vi dobro znate da ne samo u Srbiji postoje realne političke snage koje žele stvaranje „Velike Srbije“. Vaša poetika može da bude izmanipulisana u raznim scenarijima zla, i u tom vidim razlog suštinske prirode zbog koga Vam pišem ovo OTVORENO PISMO. Scenarij stvaranja Velike Srbije ravan je onom o Velikoj Hrvatskoj, pa i scenariju o suludoj brzini razdruživanja i otcjepljenja Slovenije od Jugoslavije, što sve zajedno i uz ostalo nespomenuto, direktno destabilizuje Evropu, Jugoslaviju, a pogotovo BiH.

Na Vama i Vašim riječima kao djelima velika je historijska odgovornost da učinite mnogo više za mirno i demokratsko rješenje krize podanika – građana ove zemlje.

Na kraju, samo da napomenem, da kao Crnogorac jugoslovenskog porijekla, ili obrnuto, kako ko želi razumjeti, i iz ličnog iskustva poznajem bar neke strane duše srpskog čovjeka, jer sam učio školu u Užicu, Valjevu, Kragujevcu, a pet razreda gimnazije završio u Požarevcu. Kao i Vaši junaci u romanima među onima su i oba moja djeda učestvovala u Balkanskim ratovima – tamo zadobili Obilića medalje – u I svjetskom ratu, jedan djed je 1942. godine poginuo kao komandant partizanskog bataljona ne želeći da uđe u Partiju. Nikada neću zaboraviti dane u Požerevcu, kada su mi neposrednost i svakodnevna podrška mog najbližeg društva, nastavnika i profesora ove čuvene Gimnazije iz 19. vijeka i gimnastika pomogli da izdržim razdvojenost između mog tijela i duše, jer mi je duša najčešće bila na Golom otoku zajedno sa mojim ocem.

INDIVIDUUM I NAŠILJE – 1991: OTVORENA PISMA PROTIV RATA – (Rabić, Sarajevo 2006)

The preceding text is copyright of the author and/or translator and is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 3.0 Unported License.